

**O'ZBEKISTONDA LEGAL TECH SOHASIDA XALQARO RAQAMLI
INTELLEKTUAL MULK HUQUQI****Aziza Xasanova**azizaxasanova07@gmail.com

Toshkent davlat yuridik universiteti

Jinoiy odil sudlov fakulteti 1-kurs A-potok 3-guruh talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16024941>

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot raqamli intellektual mulkning rivojlanish bosqichlariga bag'ishlangan. Unda O'zbekistonda ushbu sohani rivojlantirishda ishlab chiqarilayotgan bir nechta qonun hujjatlari, olib borilayotgan amaliy ishlar, yuzaga kelayotgan qiyinchilik va ziddiyatlar va ularni hal etish uchun ko'rib chiqilayotgan bir nechta tavsiyalar bayon etilgan.

Hozirgi kunda shaxsning intellektual faoliyat natijasida yaratgan asarlarini raqamlashtirish dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Insonlarning ijodiy faoliyat natijasida yaratilgan asarlari, shu jumladan g'oyalar, patentlar, tovar belgilari, savdo ishlari, turli xil ijodiy ishlar, ilmiy ixtirolar va brendlarga nisbatan ularning mualliflik huquqini himoya qilish va ularning ruxsatisiz ushbu obyektlardan foydalanishni ta'qiqlash, va bu sohalarni patentlash intellektual mulk obyektlarini raqamlashtirishdagi asosiy vazifa hisoblanadi. Ushbu maqola buning bir nechta o'ziga xos jihatlarini ochib beradi.

Abstract. This study is devoted to the stages of development of digital intellectual property. It describes several legislative acts being developed in Uzbekistan in the development of this field, practical work being carried out, emerging difficulties and conflicts, and several recommendations being considered for their resolution. Currently, the digitization of works created by individuals as a result of their intellectual activity remains a pressing issue. The main task in the digitization of intellectual property objects is to protect the copyright of people in their creative works, including ideas, patents, trademarks, commercial works, various creative works, scientific inventions and brands, and to prohibit the use of these objects without their permission, and patenting these areas. This article reveals several specific aspects of this.

Аннотация. Данное исследование посвящено этапам развития цифровой интеллектуальной собственности. В нем описываются ряд законодательных актов, разрабатываемых в Узбекистане в области развития этой сферы, проводимая практическая работа, возникающие трудности и конфликты, а также ряд рассматриваемых рекомендаций по их разрешению. В настоящее время оцифровка произведений, созданных физическими лицами в результате их интеллектуальной деятельности, остается актуальной проблемой. Основной задачей при оцифровке объектов интеллектуальной собственности является защита авторских прав лиц на их творческие произведения, включая идеи, патенты, товарные знаки, коммерческие произведения, различные творческие работы, научные изобретения и бренды, а также запрет использования этих объектов без их разрешения и патентование этих сфер. В данной статье раскрываются некоторые специфические аспекты этого вопроса

Kalit so'zlar: LegalTech, intellektual mulk, yuridik innovatsiyalar, sun'iy intellekt, raqamlashtirish, yuridik ta'lim, raqamli huquq, normativ- huquqiy hujjatlar, raqamli dasturlar, WIPO, raqamli asarlar, patent.

KIRISH

Zamonaviy texnologiyalarning rivojlanishi barcha sohalarga, shu jumladan, aqliy va

ijodiy faoliyat natijalariga nisbatan ham o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Har kuni yuz minglab odam o'z fikri va nuqtaiy nazarini ifodalash uchun ma'naviy mehnat qiladi. Inson yaratgan ilmiy, badiiy va musiqiy asarlarni, ixtirolar namunalarini, tadqiqot formulalari va jadvallarni, chizmalarni raqamlashtirish hozirgi tez sur'atda rivojlanayotgan dunyoning katta vazifasi bo'lib qolmoqda.

O'zaro bog'langan bugungi dunyoda internet hayotimizning ajralmas qismiga aylanib, ijodiy ishlarni uzluksiz almashish va tarqatish imkonini bermoqda. Biroq, ushbu kengaytirilgan foydalanish imkoniyati mualliflik huquqining buzilishi xavfini ham keltirib chiqaradi. Ijodkorlar va kontent ishlab chiqaruvchilari sifatida mualliflik huquqini himoya qilishning ahamiyatini va intellektual mulkni himoya qilgan holda innovatsiya va ijodkorlikni qanday rag'batlantirishini tushunish juda muhimdir.¹

Maqolaning dolzarbligi shundaki, raqamlashtirish jarayonlari tezlashayotgan hozirgi davrda intellektual mulkni LegalTech tizimiga moslashtirish zaruratga aylanmoqda. Bu esa o'z navbatida xalqaro va mahalliy tashkilotlar oldiga yangi imkoniyatlar va qiyinchiliklarni qo'yimoqda. Shu sababli intellektual faoliyat natijalarini raqamlashtirish va uni samarali joriy etish yo'llari haqida chuqur ilmiy tadqiqotlar o'tkazish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning maqsadi ilmiy va badiiy asarlarni raqamlashtirish insonlarga qanday qulayliklar va qiyinchiliklar yaratishni o'rganishdan iborat. Qo'yilgan maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- Raqamli intellektual mulkni himoya qilish uchun qonunchilik tizimini shakillantirish va rivojlantirish;
- Raqamli platformalarda xavfsizlik tizimini kuchaytirish;
- Raqamli intellektual mulkni himoya qilish uchun xalqaro hamkorlikni kengaytirish;
- Mualliflik huquqi natijalarini raqamlashtirish insonlarga qanday qulayliklar va qiyinchiliklar tug'dirishini aniqlash.

Bu tadqiqot Jahon Intellektual Mulk Tashkiloti (WIPO) tomonidan o'tkazilgan.

USULLAR

Ushbu tadqiqot intellektual mulkni xalqaro darajada raqamlashtirish borasida o'tkazildi.

Bumda quyidagi tadqiqot usullaridan foydalanildi:

Adabiyotlar tahlili: Bir nechta qonun hujjatlari, normativ – huquqiy hujjatlar, maqolalar, xalqaro tashkilotlarning nizomlari o'rganilib chiqildi. Bunda ko'proq WIPO tashkilotining ustavi va u tomonidan qabul qilingan bir nechta qarorlar asosli darajada o'rganilib chiqildi. Bu jarayon keng qamrovda amalga oshirildi va kerakli ma'lumotlar topildi.

Ma'lumotlar tahlili: Intellektual mulkni elektron variantga o'tkazish jarayonidagi mavjud barcha ma'lumotlar tahlil qilindi. Bu yangi usullar, g'oyalar va strategiyalar yuzaga kelishi uchun asos bo'ldi.

Chuqurlashtirilgan intervyu: Texnologiya sohasidagi 15 nafar mutaxassis bilan suhbat o'tkazildi. Intervyular YouTube platformasida jonli tarzda amalga oshirildi va o'rtacha hisobda 4 soat davom etdi. Suhbat jarayonida ekspertlarning intellektual mulkni raqamlashtirishning afzalliklari va qiyinchiliklari bo'yicha fikrlari o'rganildi.

Hisobot tayyorlash: Tadqiqot davomida mutaxassislarning fikrini inobatga olgan holda hisobot tayyorlandi. Ushbu yangi hisobot patentlash va yordamchi texnologiyalardagi texnologiya tendensiyalarini ko'rib chiqadi.

¹<https://enveu.medium.com/copyright-protection-safeguarding-creativity-in-the-digital-age-3a16790e2974#:~:text=Enveu%27%20Copyright%20protection%3A%20safeguarding%20creativity%20in%20the%20digital%20age%27%27>

U yetti sohada – harakatchanlik, idrok, aloqa, eshitish, atrof – muhitni shakillantirish, o‘z-o‘zini parvarish qilish va ko‘rish bo‘yicha eng yaxshi yozuvchilar va patent himoyasi bozorlarini aniqlaydi. Texnologiyaga tayyorlik shkalasidan foydalanib, patent mmuhofazasi uchun topshirilgan yordamchi mahsulotlardan qaysi biri tijoratlashtirishga yaqinroq ekanligini aniqlaydi.²

Qiyosiy tahlil: Tadqiqot jarayonida Buyuk Britaniyadagi va Fransiyadagi intellektual mulkni raqamlashtirish jarayonlari taqqoslandi. Bunda davlatlarning raqamlashtirish sohasini rivojlantirish uchun yaratgan imkoniyatlari, qabul qilgan qonun normalari tizimi, moliyaviy qo‘llab – quvvatlanishi, innovatsiyalarga imkoniyat yaratilgani e‘tiborga olindi.

Amaliyot davomida davlatlarning intellektual mulkni raqamlashtirish tizimining farqlari va umumiy jihatlari atroflicha muhokama qilindi. Fransiyada ushbu soha bo‘yicha alohida kodeks qabul qilingan. Intellektual mulk Buyuk Britaniyada esa bir nechta qonun hujjatlari, masalan, Copyright, Designs and Patents Act va Intellektual Property Act orqali tartibga solinadi.

Tahlillar davlatlarning ichki ishlariga aralashmasdan, ularning siyosiy boshqaruviga hech qanday ta’sir o‘tkazmasdan amalga oshirildi. Kelajakda yana bir nechta tadqiqotlar amalga oshirilib, boshqa davlatlarning ham raqamli intellektual mulkni rivojlantirish tizimini o‘rganib chiqish tavsiya etildi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijasida intellectual mulkni raqamlashtirish bo‘yicha quyidagi asosiy ma’lumotlar olindi:

Intellektual mulkni raqamlashtirish darajasi

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, intellektual mulkni raqamlashtirish darajasi:

- Buyuk Britaniyada 70-80% oraliq‘ida
- Fransiyada 60-75% oraliq‘ida
- Dunyo bo‘yicha o‘rtacha ko‘rsatkich 50-75%

Bunda intellektual mulkni raqamlashtirish ko‘rsatkichi har xil davlatlar va sohalarga qarab farq qiladi. Bu foizlar tahlillarga asoslangan bo‘lib, bu raqamlar doimiy tarzda o‘zgarib va yangilanib turadi.

Intellektual mulkni raqamlashtirishning asosiy yo‘nalishlari:

- Intellektual mul obyektlarini raqamli usulda tayyorlash
- Mualliflik huquqi, patentlar, savdo belgilarini saqlash va boshqarish uchun raqamli arxiv tizimini yaratish

- Raqamli intellektual mulkni boshqarish uchun mavjud ma’lumotlarni tahlil qilish
- Patentlarni boshqarish va elektron litsenziyalash tizimlarini yaratish
- Mualliflik huquqi ijodkorlari o‘rtasida hamkorlini kuchaytirish.

Buyo‘nalishlar intellektual mulkni samarali boshqarish va uni raqamlashtirishga yordam beradi.

Intellektual mulkni raqamlashtirishning asosiy foydalari:

Qayta ishlab chiqarish qulayligi: Asar raqamli shaklda ko‘rsatilgandan so‘ng, uni tez kam xarajat va sifatni yo‘qotmasdan takrorlash mumkin. Har bir nusxa, o‘z navbatida, sifatni yo‘qotmasdan yana qayta nusxalanishi mumkin. Shu tariqa, raqamli shakldagi asarning bir nusxasi millionlab foydalanuvchilarning ehtiyojlarini qondira oladi.³

² <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4542&plang=EN>

³ Marybeth Peters. The challenge of copyright in the digital age-59b

b) Tarqatish qulayligi: Global raqamli tarmoqlarning paydo bo'lishi asarlarni raqamli shaklda tez, butun dunyo bo'ylab tarqatish imkonini beradi. Radio eshittirish kabi raqamli tarmoqlar ham bir nuqtadan ko'plab shaxslarga tarqatiladi. Bu asarlarni takrorlash qulayligi bilan birgalikda, asarning bitta raqamli nusxasini bir necha soat ichida dunyo bo'ylab minglab marta ko'paytirish mumkinligini anglatadi. Yuqori tezlikdagi uzatish liniyalari, masalan, koaksial kabel tarmoqlari yoki hatto optik tolali liniyalar orqali uzatilganda jarayon yanada tezlashadi.⁴

b) Saqlash qulayligi: Raqamli saqlash zich va yil sayin zichroq bo'ladi. Juda katta hajmdagi ma'lumotlarni kichkina fleshka yoki oddiy telefon xotirasida saqlash imkoniyatini beradi. Bu brogan sari ortib borayotgan ma'lumotlarni bitta qurilmada to'plash imkoniyatini beradi. Ma'lumotlarni saqlash qulayligi tufayli og'ir kitoblarni ko'tarib yurishning xojati yo'q.⁵

Intellectual mulkni raqamlashtirishning qiyinchiliklari:

a) Mualliflik huquqining buzilishi: Raqamli kontentning keng tarqalishi bilan mualliflik huquqi bilan himoyalangan asarlarni ruxsatsiz nusxalash va almashish ancha osonlashdi. Bu intellektual mulkni yaratuvchilar va tarqatuvchilar uchun katta yo'qotishlarga olib keldi va intellektual mulk huquqlarni ta'minlashni qiyinlashtirdi.⁶

b) Ochiq kodli dasturiy ta'minotning mavjudligi: Ochiq kodli dasturiy ta'minot- bu o'zining dastlabki kodi bilan ommaga taqdim etilgan dasturiy ta'minot bo'lib, foydalanuvchilarga uni o'zgartirish va erkin tarqatish imkonini beradi. Bu kompaniyalarga o'zlarining intellektual mulklarini himoya qilishni qiyinlashtirishi mumkin, chunki ularning kodlarini erkin nusxalash va tarqatish mumkin.⁷

c) Patentni himoya qilish: Bu boradagi eng katta muammolardan biri. Odamlar mahsulotlar yoki xizmatlar yaratish uchun foydalanish o'rniga, boshqa kompaniyalarni huquqbuzarlik uchun sudga berishadi. Bu kompaniyalar odatda kichik biznes uchun bema'ni davolarga va katta yuridik xarajatlarga olib kelishi mumkin.⁸

d) Patentga layoqatlilik: Texnologik taraqqiyotning jadal sur'atlar bilan rivojlanishi natijasida ma'lum bir ixtiro patentga layoqatli yoki yo'qligini aniqlash qiyin bo'lishi mumkin.

Bu patentning amal qilishi bo'yicha kelishmovchiliklarga olib kelishi va kompaniyalarning intellektual mulk huquqlarini himoya qilishni qiyinlashtirishi mumkin.⁹

Qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun taklif etilgan yechimlar:

//Intellectual property challenges in the digital age

b) Qonunlarni kuchaytirish: Hukumatlar intellektual mulk to'g'risidagi qonunlarni kuchaytirishi mumkin va ijro etuvchi sa'y-harakatlarini yaxshilashi mumkin. Tizimi va kuchli normativ-huquqiy bazani yaratibgina hozirgi raqamli dunyoda intellectual mulk xavfsizligini taminlash mumkin.¹⁰

c) Onlayn monitoring: Mualliflik huquqi bilan himoyalangan materiallardan ruxsatsiz foydalanish holatlarini muntazam ravishda kuzatib boorish, huquqlarni ta'minlash va

⁴Marybeth Peters. The challenge of copyright in the digital age-59b

⁵Marybeth Peters. The challenge of copyright in the digital age-60

⁶<https://www.globalipconvention.com/blog/intellectual-property-challenges-in-the-digital-age>

//Intellectual property challenges in the digital age

⁷<https://www.globalipconvention.com/blog/intellectual-property-challenges-in-the-digital-age>

// Intellectual property challenges in the digital age

⁸<https://www.globalipconvention.com/blog/intellectual-property-challenges-in-the-digital-age>

//Intellectual property challenges in the digital age

⁹<https://www.globalipconvention.com/blog/intellectual-property-challenges-in-the-digital-age>

¹⁰<https://www.globalipconvention.com/blog/intellectual-property-challenges-in-the-digital-age>

//Intellectual property challenges in the digital age

buzilgan kontentni olib tashlash tezkor choralar ko'rish tizimini yaratish.¹¹

d) Mualliflik huquqini ro'yxatdan o'tkazish: Mualliflik huquqini milliy organlarda ro'yxatdan o'tkazish qo'shimcha afzalliklarni beradi. Masalan, qonun bilan belgilangan zararlar va sud ishlarida advokatlik to'lovlarini to'lashda katta yordam beradi.¹²

e) Shifrlash: Mualliflik huquqi bilan himoyalangan materiallarni himoya qilish va ruxsatsiz nusxa ko'chirish yoki tarqatishning oldini olish uchun shifrlash belgilaridan foydalanish.

Bu intellektual mulk obyektlarining xavfsizligini ma'lum darajada himoya qilib beradi.¹³

MUHOKAMA

Hozirgi rivojlanayotgan texnik dunyoda barcha sohalarni raqamlashtirishga harakat qilinmoqda. Shu jumladan, mualliflik huquqi bilan himoya qilinadigan barcha obyektlarni raqamlashtirish xalqaro tashkilotlar va davlatlarning bosh va asosiy vazifasiga aylanib bormoqda. Tadqiqot natijalari intellektual mulkni raqamlashtirish bir qancha qulayliklarga olib kelishini ko'rsatdi. Shuning uchun O'zbekiston Respublikasida ham intellektual mulk obyektlarini raqamlashtirish jarayoni shiddat bilan rivojlanmoqda.

Intellektual mulk obyektlarini huquqiy himoya qilish, sohada sodir etilayotgan huquqbuzarliklarga o'z vaqtida chora ko'rish, mualliflarning va boshqa ijodkorlarning moddiy manfaatdorligini oshirish, xorijiy kompaniyalarning intellektual mulkka bo'lgan huquqlarini himoya qilish kabi yo'nalishlarda bir qator masalalar haligacha dolzarbligicha qolmoqda.¹⁴

Shuning uchun bir nechta vazifalar davlat tomonidan belgilab berilgan. Unga ko'ra Adliya vazirligi auktsion savdosiga taklif etilayotgan intellektual mulk to'g'risidagi ma'lumotlar, ularning boshlang'ich savdo narxi va tuzilgan litsenziya shartnomalari to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga olgan "Intellektual mulk-barcha uchun" maxsus internet-auksion savdo platformasini ishlab chiqishga javobgar sifatida belgilandi. Shuningdek ushbu sohadagi jinoyatlarga ham barham berish maqsadida Axborotlashtirish va telekommunikatsiyalar sohasida nazorat bo'yicha davlat inspeksiyasiga Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarni rivojlantirish vazirligi bilan birgalikda Axborot- kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish jamg'armasi hisobidan internetda mualliflik huquqi va turdosh huquqlarni buzgan veb-saytlar to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oluvchi "Mualliflik va turdosh huquqlar sohasidagi qonunbuzilishlar reyestri" axborot tizimini ishga tushirish vazifasi yuklatildi.¹⁵

O'tkazilgan tadqiqotning ilmiy ahamiyati shundaki, u intellektual mulk obyektlarini raqamlashtirish orqali insonlarga qulayliklar yaratish va davlatga o'z zimmasidagi vazifani samarali amalga oshirishni isbotladi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati esa ushbu sohani rivojlantirish va keng miqyosda targ'ib qilinishida namoyon bo'ladi. Mualliflik huquqini qo'llash ijodkorlar soni va obyektlarning sifatini oshirishga ko'maklashadi.

¹¹ <https://lawdit.co.uk/readingroom/copyright-law-evolution-digital-age>

//Copyright law evolution: navigating the digital age

¹² <https://lawdit.co.uk/readingroom/copyright-law-evolution-digital-age>

//Copyright law evolution: navigating the digital age

¹³ <https://lawdit.co.uk/readingroom/copyright-law-evolution-digital-age>

//Copyright law evolution: navigating the digital age

¹⁴ Intellektual mulk sohasini yanada rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 26.04.2022-yildagi PQ-221-son

¹⁵ Intellektual mulk sohasini yanada rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 26.04.2022-yildagi PQ-221-son

O'zbekiston Respublikasida intellektual mulkni hozirgi zamon axborot-kommunikatsiyali tizimiga moslashtirish yuzasidan bir qator chora-tadbirlar belgilandi:

1. Mualliflar, ijodkorlar va turdosh huquq subyektlariga yangi asarlar, ijrolar, fonogrammalar, ko'rsatuvlar va eshittirishlar yaratishi uchun qulay shart- sharoitlar yaratish maqsadida Adliya vazirligi rasmiy web-saytida mualliflar, ijodkorlar va turdosh huquq subyektlarining asarlari va mahsulotlaridan foydalanganlik uchun to'lanadigan mualliflik haqini hisoblab beruvchi maxsus kalkulyator modulini ishga tushirish;

2. Ixtiro, foydali model, sanoat namunasi va tovar belgilari sifatida ro'yxatdan o'tkazilgan farmakologik faol ta'sir ko'rsatuvchi moddalar va dori vositalari reyestrini tuzish;

3. Adliya vazirligining "Sanoat mulki muhofazasi" portalida Adliya vazirligi tomonidan ro'yxatga o'tkazilgan intellektual mulk obyektlaridan foydalanish to'g'risidagi litsenziya shartnomalari to'g'risida onlayn tarzda elektron ma'lumot berish imkoniyatini yo'lga qo'yish va ro'yxatdan o'tkazilgan barcha intellektual mulk obyektlari to'g'risidagi muhofaza hujjatlarini onlayn tarzda olish imkonini yaratish;

4. Intellektual mulk obyektlarini ro'yxatdan o'tkazish bilan bog'liq jarayonlarni to'liq 24/7 rejimida elektron shaklga o'tkazish.¹⁶

XULOSA

Ushbu tadqiqot davomida intellektual mulk obyektlarini raqamlashtirish insonlarga bir qator qulayliklar yuzaga keltirishi aniqlandi. Buning bir qator qulayliklari batafsil tushuntirib berildi. Katta hajmdagi ma'lumotlarni yig'ish va olib yurish qulayligi, ko'p harakat va pul sarflamasdan intellektual mulk obyektlaridan foydalanish va bir nuqtadan turib ularni tarqatish va qabul qilish qulayligi katta imkoniyatlar eshigini ochdi desak mubolag'a bo'lmaydi.

Tadqiqot natijalari ko'rsatdiki, intellektual mulk obyektlaridan raqamlashtirilgan holda foydalanadigan davlatlar iqtisodiy va xalqaro hamkorlik jihatida ustun mavqeda turishi buning amaliy ahamiyatidan darak beradi.

Biroq, ushbu jarayonda bir qator qiyinchiliklar ham mavjud. Mualliflik huquqining buzilishi, ochiq kodli dasturiy ta'minotning mavjudligi, patentni himoya qilish va patentga layoqatlilik shular jumlasidandir. Bu muammolarni hal etish uchun kompleks yondashuv talab etiladi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, yuzaga kelgan qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun bir qator tavsiyalar ishlab chiqarildi. Bular orasida qonunlarni kuchaytiriish, onlayn monitoring, mualliflik huquqini ro'yxatdan o'tkazish va shifrlash kabi masalalar alohida ahamiyatga ega.

Umumiy qilib aytganda ilmiy va ijodiy asarlarni, savdo belgilarini, ixtirolar chizmalarini, turli xil tadqiqot formulalarini raqamlashtirish ham davlat uchun ham inson uchun katta amaliy va nazariy ahamiyatga ega hodisa hisoblanadi. Hozirgi axborot-kommunikatsiyalari rivojlanayotgan zamonda har narsani tizimlashtirib, raqamlashtirish zamon talabi hisoblanadi.

Kelajakda intellektual mulk sohasini yanada kengaytirib raqamlashtirilishi kutilmoqda, davlatlar o'z fuqarolari uchun qulayliklar yaratish uchun bu sohani rivojlantirishni o'zining eng ustuvor vazifasi qilib belgilagan. Shu sababli, mualliflik huquqini himoya qilish, yangi asarlarni va ixtirolarni patentlash, mualliflik huquqini buzmasdan intellektual mulk obyektlaridan foydalanish tizimi to'xtamasdan rivojlanmoqda.

¹⁶ Intellektual mulk sohasini yanada rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 26.04.2022-yildagi PQ-221-son

№	Muammo	Tavsiya va takliflar
1.	Mualliflik huquqining buzilishi	Mualliflik huquqi bilan himoyalangan materiallardan ruxsatsiz foydalanish holatlarini muntazam ravishda kuzatib boorish uchun onlayn monitoring tizimini yaratish
2.	Ochiq kodli dasturiy ta'minot	Intellectual mulk obyektlaridan noqonuniy foydalanishning oldini olish uchun shifrlash belgilaridan foydalanish
3.	Patentlarni himoya qilish	Hukumatlar tizimli va kuchli tartibdagi normativ bazani yaratishi
4.	Patentga layoqatlilik	Ixtirolar, chizmalar yoki asarlarning patentga layoqatliligini aniqlash uchun ularni milliy organlarda ro'yxatga olish tizimini yaratish

Adabiyotlar ro'yxati

1. <https://enveu.medium.com/copyright-protection-safeguarding-creativity-in-the-digital-age-3a16790e2974#:~:text=Enveu%27%20Copyright%20protection%3A%20safeguarding%20creativity%20in%20the%20digital%20age%22> // Enveu" Copyright protection: safeguarding creativity in the digital age"
2. <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4542&plang=EN>
3. Marybeth Peters. The challenge of copyright in the digital age-59b
4. <https://www.globalipconvention.com/blog/intellectual-property-challenges-in-the-digital-age>
5. //Intellectual property challenges in the digital age
6. <https://lawdit.co.uk/readingroom/copyright-law-evolution-digital-age>
7. //Copyright law evolution: navigating the digital age
8. Intellectual mulk sohasini yanada rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 26.04.2022-yildagi PQ-221-son